

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ.2527 (กรมอนามัย, 2527) และการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 3 เมื่อ พ.ศ.2532 (กรมอนามัย, 2534) พบว่าประชากรไทยมีความชุกของโรคฟันผุในฟันน้ำนมสูงและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น โดยการสำรวจครั้งที่ 2 พบว่าเด็กอายุ 6 ปี เป็นโรคฟันผุในฟันน้ำนมร้อยละ 71.6 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 83.1 ในการสำรวจครั้งที่ 3 ซึ่งอัตราการเกิดโรคสูงขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในเขตชนบท และในกลุ่มอายุ 3 ปี พบว่าเป็นโรคฟันผุสูงถึงร้อยละ 66.5 ซึ่งการเกิดโรคฟันผุในฟันน้ำนมนี้มีผลทำให้ร้อยละของเด็กอายุ 6 ปี ที่ปราศจากโรคฟันผุไม่บรรลุเป้าหมายทันตสุขภาพของชาติที่ตั้งไว้

จากผลการสำรวจที่ได้ ทำให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการเกิดโรคฟันผุในฟันน้ำนม และได้มีการนำกลวิธีต่าง ๆ ทางทันตกรรมป้องกันมาใช้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อป้องกันโรคฟันผุในระยะวัยก่อนเรียน และได้เริ่มมีงานวิจัยหลายชิ้นที่ศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อสภาวะทันตสุขภาพของเด็กวัยก่อนเรียน รวมถึงความชุกและรูปแบบการผุตามซี่ฟันของการเกิดโรคฟันผุในวัยนี้ แต่ยังไม่มีการศึกษาใดที่รายงานถึงรูปแบบการเกิดโรคฟันผุในประเทศไทยอย่างละเอียดถึงการผุตามด้านต่าง ๆ และความสัมพันธ์ของการผุในฟันซี่ต่าง ๆ ในช่องปาก ซึ่งอาจนำข้อมูลไปประกอบในการพิจารณาหาแนวทางทันตกรรมป้องกันให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด ดังนั้นจึงควรจะมีการศึกษาถึงรูปแบบการผุในฟันน้ำนมอย่างละเอียดขึ้น

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาความชุกของการผุในฟันน้ำนมในประชากรตัวอย่าง
- 2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการผุของฟันบางซี่กับรูปแบบการผุของฟันทั้งปาก

3. ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลสภาวะโรคฟันผุจากข้อมูลการสำรวจซึ่งได้ทำการสำรวจในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2534 ถึงวันที่ 29 ตุลาคม 2534 โดยที่ผู้ทำการวิจัยไม่ได้อยู่ในทีมสำรวจ ดังนั้นอาจมีข้อจำกัดของข้อมูลในด้านการสุ่มตัวอย่างและวิธีการตรวจตามข้อกำหนดที่ตั้งไว้แล้วในการสำรวจครั้งนี้

4. คำจำกัดความหรือนิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 ลักษณะของการผุ วินิจฉัยโรคฟันผุตามหลักเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลก (WHO, 1987) คือ

ฟันดี (sound tooth) หมายถึง ซี่ฟันหรือด้านฟันซึ่ง

1. ไม่มีรูผุ และไม่เคยได้รับการรักษาเนื่องจากฟันผุมาก่อน
2. ได้รับการเคลือบหลุมร่องฟัน และไม่มีผุ
3. มีความผิดปกติ แต่ไม่ใช่ฟันผุ เช่น ฟันสึก บิ่น แตกที่ไม่มีการผุร่วม หรือฟันซึ่งมีสีดำหรือน้ำตาลบนหลุมร่องฟันฟันชั้นเคลือบฟันหรือฟันที่ใช้เครื่องมือเช็ดแต่มีลักษณะแข็งไม่นิ่ม

4. กรณีตรวจแล้วไม่แน่ใจว่าผุหรือไม่ ให้ถือว่าเป็นฟันดี เช่นลักษณะที่คล้ายฟันผุในระยะแรกที่ยังไม่ต้องอุดหรือมีเงาดำด้านประชิดของฟันที่ไม่สามารถใช้เครื่องมือเขี่ยหารอยผุได้

ฟันผุ (decayed tooth) หมายถึง ซี่ฟันหรือด้านฟันซึ่ง

1. มีรูผุ และมีฟันนิ่มหรือฉ่ำนิ่ม
2. มีรูผุจนไขลิคเข้าไปได้ผิวเคลือบฟัน และสามารถใช้อุปกรณ์ตรวจพบได้
3. มีการอุดไว้ด้วยวัสดุอุดฟันชั่วคราว
4. มีการอุดหรือครอบฟันแล้วและมีการผุอีกในตำแหน่งใหม่หรือผุต่อจากรอยอุดเดิม รวมถึงกรณีที่วัสดุอุดเดิมร้าว แตก หลุด

5. การนับด้านผุจะนับเฉพาะด้านที่เริ่มต้น เว้นแต่จะมีการผุ ทำลายในด้านที่ลุกลามชัดเจน

ฟันอุด (filled tooth) หมายถึง ซี่ฟันหรือด้านฟันที่อุดแล้วและไม่ผุอีก รวมถึงครอบฟันที่ทำเนื่องมาจากสาเหตุคือฟันผุ

ฟันถอน (missing tooth) หมายถึง ฟันที่หายไปเนื่องจากฟันผุ สังเกตจากการซักประวัติ ดูลักษณะฟันด้านตรงข้ามในตำแหน่งเดียวกัน และอายุการหลุดของฟันนั้นตามธรรมชาติ

รูปแบบการผุตามลักษณะทางกายวิภาคของฟัน ใช้หลักเกณฑ์การวิเคราะห์ตามวิธีการของ Douglass และคณะ (1994) คือ

การผุที่หลุมร่องฟัน หมายถึง การผุ ถอน อุด ในด้านบดเคี้ยวของฟันกราม ด้านใกล้ลิ้นของฟันกรามซี่ที่สองบน และด้านใกล้แก้มของฟันกรามซี่ที่สองล่าง

การผุที่ฟันหน้าบน หมายถึง การผุ ถอน อุด ในด้านใกล้กลาง ใกล้แก้ม ใกล้ลิ้นและใกล้กลางของฟันตัดกลางบนและฟันตัดข้างบน และด้านใกล้กลางของฟันเขี้ยวบน

การผุที่ด้านประชิดฟันหลัง หมายถึง การผุ ถอน อุด ในด้านใกล้กลางของฟันกรามซี่ที่สอง ด้านใกล้กลางและใกล้กลางของฟันกรามซี่ที่หนึ่ง และด้านใกล้กลางของฟันเขี้ยว

การผูกที่ด้านเรียบพื้นหลัง หมายถึง การผูก ถอน อุด ในด้านใกล้แก้วและใกล้ลิ้นของฟืน
 กรามซี่ที่หนึ่ง ด้านใกล้แก้วของฟืนกรามซี่ที่สองบน และด้านใกล้ลิ้นของฟืนกรามซี่ที่สองล่าง

การผูกในบริเวณอื่นๆ หมายถึง การผูก ถอน อุด ในด้านที่เหลือทั้งหมด คือทุกด้านของฟืน
 ตัดล่าง ด้านใกล้กลาง ใกล้แก้ว และใกล้ลิ้นของฟืนเขี้ยวล่าง ด้านใกล้แก้วและใกล้ลิ้นของฟืน
 เขี้ยวบน และด้านใกล้กลางของฟืนกรามซี่ที่สอง

ในการวิเคราะห์ความรุนแรงของการผูกในแต่ละรูปแบบ จำนวนด้านที่มีความเสี่ยงในการผูก
 แต่ละรูปแบบ หมายถึง จำนวนด้านที่ตรวจทั้งหมดในรูปแบบนั้น ในประชากรที่มีฟืนผูกแบบ
 นั้นๆ

4.2 ลักษณะของประชากร

กลุ่มอายุ 3 ปี หมายถึงประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 3 ปี 1 วัน ถึงอายุ 3 ปี 11 เดือน
 29 วัน

กลุ่มอายุ 6 ปี หมายถึงประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปี 1 วัน ถึงอายุ 6 ปี 11 เดือน
 29 วัน

ประชากรเขตเมือง หมายถึงประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลในเขตเทศบาล

ประชากรเขตชนบท หมายถึงประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลในเขตสุขาภิบาล และ
 ตำบลนอกเขตสุขาภิบาล

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1. ได้ทราบข้อมูลสภาวะโรคฟันผุ ซึ่งสามารถนำไปอ้างอิง และใช้ในการวางแผน
 งานทันตสาธารณสุข

5.2 ได้ทราบรูปแบบการเกิดฟันผุในฟันน้ำนม ซึ่งช่วยในการหาทวิทัศน์การป้องกัน
 มาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับประชากรกลุ่มเป้าหมาย